

Nyfikenhet som motivation och distinktion

HELENA PETTERSON, docent i etnologi, vid institutionen för kultur- och medievetenskaper vid Umeå universitet. Hennes forskningsintressen berör narrativitet, familjehistoria, yrkeskultur och internationell mobilitet bland högutbildade.

KATARZYNA WOLANIK BOSTRÖM är fil.dr i etnologi och lektor vid institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet. Hennes forskningsintressen berör narrativitet, familjehistoria, yrkeskultur och internationell mobilitet bland högutbildade.

Men för mig är det ju på nåt sätt nyfikenheten och sökandet efter kunskap och att försöka förstå hur saker fungerar och kanske också en strävan att förbättra saker, det är ju jättestarka drivkrafter.

Intervjum med Anders

Att vara nyfiken, vad innebär det? Hur kan vi förstå nyfikenhet från ett kulturellt perspektiv? Nyfikenhet har historiskt sett varit kontroversiellt, men i vår samtid beskrivs den ofta som en positiv egenskap. Alla antas vi vara delaktiga i läroprocesser, oavsett ålder. Samtidigt är nyfikenhet en egenskap som sällan diskuteras eller problematiseras; den har hamnat i den så kallade "svarta lådan", men beskrivs ändå som central och unik för inläring och explorativt beteende hos människor och djur (Kashdan & Silvia 2009; Loewenstein 1994).

Barn och vetenskapsutövare är tydliga exempel på kategorier som förväntas vara nyfikna och vilja upptäcka nya saker. Nyfikenhet betonas som en positiv kraft i barnuppfostran och forskning inom barnpedagogik och inläring (ibid; Tizard & Hughes 2008). Inom vetenskap beskrivs nyfikenhet som en drivkraft för att utforska och söka svar på oväntade frågor (Ball 2012; Hargittai 2011) och något som i det långa loppet kan leda till ett mer fördjupat och långvarigt intresse.

Nyfikenhet är lustfyllt och lekfullt men också allvar. I samband med Nobelveckan framhålls nyfikenhet som en central egenskap bland nobelpristagarna. Barry Marshall som mottog Nobelpriset 2005 i medicin menar till exempel att den bästa forskningen är "curiosity driven research" (<https://www.youtube.com/watch?v=ISso3F2JjWc>). Liknande uttalande om forskning yttras av flertalet nobelpristagare. Nyfikenhet förmedlas som

något som varvas med fokus och allvar, lustfylldhet och målmedvetenhet (<http://www.middlebury.edu/newsroom/node/492464>). Också i populärvetenskapliga sammanhang sammanlänkas nyfikenhet och allvar, exempelvis har tidskriften *Forskning och Framsteg* devisen ”Du som är nyfiken på allvar” (<http://fof.se/>). Den som är nyfiken är seriös i sin strävan att få veta. Men det är också viktigt att vara nyfiken på ”rätt” sätt. Allvar konnoterar seriositet, inte skvaller eller sensationsmakeri.

Nyfikenhetens roll som motiv för kvalificerad *yrkesmobilitet* diskuteras däremot sällan i vetenskaplig litteratur; istället framhålls karriärskäl/professionell utveckling, ekonomiska fördelar och familjekontext som starka incitament. En fråga vi ställer oss som kulturforskare är om nyfikenhet som ideal så dominant i den moderna medelklassens självförståelse, att den tas för given som motivation?

Syftet med denna artikel är diskutera nyfikenhet ur ett kulturellt perspektiv och som en ”självklar” utgångspunkt i relation till internationell yrkesmobilitet bland läkare och forskare inom det medicinska fältet. Hur framställs nyfikenhet i en viss berättargenre, dvs. det professionella eller akademiska berättandet om mobilitet? Hur förstås nyfikenhet och på vilka sätt opererar den enligt informanterna, när människor väljer att arbeta utomlands en längre tid i sitt yrkesverksamma liv? Hur används den i distinktionsarbete gentemot de icke- eller mindre mobila kollegorna? Vilka är nyfikenhetens motkrafter, t.ex. trygghetssträvan eller konformitet?

För att söka svar på dessa frågor ska vi i denna artikel problematisera nyfikenhet som motiv, lustfylld drivkraft, ideal och praktik, något som vägs mot familjeförpliktelse och interna professionella kar-

riärkrav. Vi vill diskutera relationen mellan nyfikenhet och den mobilitetspraktik som påverkar val av karriärmöjligheter och plats för arbete – och därmed personernas kunskap, både avseende inläring och produktion.

Artikeln är baserad på intervjuer tillkomna inom forskningsprojektet ”What is the use of internationalization for transfer of knowledge and professional status?”¹ Intervjuerna är gjorda med tre kategorier professionella relaterade till medicin: grundforskare med bio/molekylärmedicinsk inriktning som åker utomlands i rollen som grundforskare; läkare som arbetar för internationella hjälporganisationer eller FN samt läkare som arbetar kliniskt eller med forskning och åker till andra västländer för att utvecklas i dessa roller. I de 43 intervjuer vi har genomfört i forskargruppen återkommer nyfikenhet som tema i samband med professionell mobilitet.

EN KONTROVERSIELL EGENSKAP OCH FÖREMÅL FÖR ÅTSKILLNADSPRAKTIK?

Hur har nyfikenhet definierats innan den moderna vetenskapens genombrott? Ordet nyfiken har funnits i svenska språket sedan 1635, och sattes då samman av de två orden ”ny” och ”fiken”. Ny syftade till exempel på något som inte tidigare varit känt och fiken på att vara lysten efter någonting (<http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/nyfiken>). Nyfiken innefattar alltså inte bara positiva konnotationer.

Bibelberättelsen om hur Eva äter av kunskapens äpple med den påföljande avvisningen av Adam och Eva från Edens Lustgård och myten om Pandoras ask är exempel på där nyfikenhet framställs som

en mycket negativ bekömd egenskap. En ung kvinnas dumdristiga nyfikenhet och vetgirighet blir förödande för hela mänskligheten. Likaså finns det i svenska ordstäv som "Nyfiken i en strut" en hänvisning till att nyfikenhet kan leda till negativa konsekvenser. Ordstävets funnits i tryck från 1886 i *Svenska barnramsor och barnrim* (Broberg 2012). Att vara nyfiken på människors privatliv eller skvallar anses således inte vara positivt. För "vanliga" människor ur lägre samhällsklasser betraktades dessutom alltför stor nyfikenhet om ett problem, inte minst för barn som behövde tillsyn, men även för vuxna som inte ansågs behöva bilda sig. Denna tankegång stärks om man beaktar att nyfikenhet är bekömd. Den kvinnliga nyfikenheten benämns med förakt då den tar sig uttryck i "skvallar" eller den typ av informellt informationssamlade som stärker kvinnans sociala kapital (jfr Cottegnies, Thompson & Parageau 2016).

Vem som får vara nyfiken och kunna utöva nyfikenhet är föremål för religiösa skrifter, myter och sägner. Idéhistorikern Gunnar Broberg påpekar att *Bibel 2000*, den nyaste svenska översättningen, innehåller meningen "Den dag du äter av trädets skall du dö". Ett viktigt tema i svenska folksägner är att definiera vem som kan råka illa ut på grund av sin nyfikenhet i relation till svartkonst, t.ex. "Drängen öppnade locket" (Klintberg 1986:295) och "Pigan som läste i svartkonstboken" (VFF 464c:307). I många folksagor och folksägner, i ordspråk och talesätt, är (unga kvinnors) nyfikenhet skadlig och bestraffas av exempelvis folktroväsen, Gud eller andar. Sägner fungerar som en reglerande maktapparat och berättar för oss vem som får ta del av kunskap. Dessa typer av sägner var väl etablerade i det förindustriella samhället och riktmärken för

vardagligt beteende, menar folkloristen Bengt af Klintberg (1986:9 ff).

Att samla information och erfarenheter eller att utöva sitt yrke genom mobilitet har under lång tid varit en professionaliseringspraktik. Exempelvis fanns det yrkesverksamma personer som t.ex. 1600-talets kyrkomålare och 1800-talets sotare som gjorde lärlingsvandringar för att både utöva och fördjupa sin yrkeskunskap (jfr Petersson 1993; Ericsson 2010). Under 1700-talet ansågs bildningsresan, en grand tour, vara en central del för en adelsmans uppfostran (jfr Sörlin 1994). Det finns en koppling mellan nyfikenhet och nyttig kunskap, tydligt exemplifierad i bildningsresor. I antiken ansågs man genom att resa lära sig nyttiga kunskaper om mångfalden i alla andra liv. Under upplysningstiden menade Rousseau att resandet ger kännedom om andra livsföringar än den egna och är en förutsättning för bildning och moral. Färdens mening finns i att återvända hem och där dra nytta av de nyvunna lärdomarna (Jonsson 1995). Den typen av resor var främst förbehållna män och personer ur högre samhällsskikt.

Under svenskt 1700-tal växer det bland annat under Carl von Linnés taxonomiska kartläggningssjärning fram en strävan att söka upp och dokumentera växter och djur. Hänförelsen över naturen och försöket att förstå naturens system skall ske genom nyfikenhet utan förvetenhet, menar Linné. Och i den kartläggningsssträvan ingår att skicka iväg lärjungar för att insamla, kartlägga och klassificera okända arter (Broberg 2012:218 ff).

Historiskt verkar nyfikenhet som ideal ha förbehållits vissa grupper, primärt upptäckare som James Cook och vetenskapare som Francis Bacon. De vetenskapliga upptäckterna i samband med vetenskap-

liga revolutionen och framväxten av den moderna vetenskapen har beskrivits i mycket positiva termer och som en del av en civilisatorisk utveckling (McLellan & Dorn 2006). Men även där finns gränser som inte skall överträdas. I t.ex. Mary Shelleys *Frankenstein*, omvandlas den rationelle vetenskapsmannen till den galne vetenskapsmannen. Nyfikenhet har övergått i besatthet med farligt resultat som sätter våra föreställningar om människa, levande och död på spel (Shelley 1818/2013).

Som vi nämnt tidigare omnämns i regel nyfikenheten som en viktig komponent som kan leda till oanade belöningar i vetenskaplig kontext. Den vetenskapliga identiteten kan förstås som artikulationer av en viss sorts genre och narrativ, och just begreppet nyfikenhet är centralt i beskrivningar av forskares drivkrafter. Inför Nobelprisutdelningen varje år beskrivs de olika pristagarna och orsakerna till varför just de har kommit fram till en upptäckt. En återkommande central egenskap i dessa beskrivningar är nyfikenhet; som drivkraft, som dygd, som motiv till forskning. "Nyfikenhet och viljan att förstå och förändra omvärlden ligger bakom många forskares upptäckter", skriver Stockholms universitet på sin hemsida där universitetet presenterar sina Nobel-pris-alumner (<http://www.su.se/om-oss/priser-utmärkelser/nobel-pristagare-kommittéer/nobelpristagare-forskare-som-förändrade-världen-1.10310>).

Kulturhistorisk problematisering av nyfikenhet är viktig för att förstå vår samtida tolkning av nyfikenhet som motivation och distinktion i vårt samtida kunskapsamhälle. I vårt intervjumaterial finns olika professionella kategorier inom medicin, där motiv till mobilitet uttrycks i nyfikenhetstermer på olika sätt. Det är

inte bara den rent professionella nyfikenheten som tillmäts betydelse i vårt material, utan även hur den professionella nyfikenheten är sammanflätad med en mer allmän nyfikenhet på kultur och samhälle

NYFIKENHET PÅ ANDRA KULTURER:
ATT SE VÄRLDEN OCH ATT
UPPLEVA ÄVENTYR

I alla våra tre delstudier återkommer en allmän nyfikenhet på världen – olika språk, människor, kulturer, organisationer och samhällsstrukturer – som en viktig drivkraft för beslutet om utlandsvistelsen och utöva yrkesprofessionell mobilitet. Exempelvis säger molekylärbiologen Anna: "Jag har alltid tyckt att det är roligt att resa, att åka till olika platser och träffa en massa nya människor. Jag tycker sånt är kul. Se hur det är på olika ställen helt enkelt."

I intervjuerna med läkare som har arbetat för hjälporganisationer utanför den västerländska kontexten förs ofta fram den starka drivkraften att "göra något" för andra människor i kraft av de så eftertraktade professionella färdigheterna. Men i tät anslutning till det kommer i de flesta intervjuer, liksom inom de andra intervjuade grupperna, olika varianter på nyfikenhet som ett viktigt motiv. Uttrycken kan variera, till exempel artikuleras en vilja att se världen och lära känna andra kulturer "på djupet", att det är "spännande" och lite av ett "äventyr" att åka iväg på ett uppdrag.

Flera intervjupersoner menar att beslutet att arbeta utomlands bottnar delvis i att de "tycker om att resa" och vill se (världen) och att få uppleva ett äventyr. Monika, en läkare i sextioårsålder berättar

tar om många olika uppdrag och anställningar utomlands – allt från att vara läkare på Grönland, där hon fick åka släde över stora vidder för att komma till patienterna, till katastrofområden i Afrikas ökenhetta. När det gäller intresset för just utlandsuppdrag, menar Monika att till skillnad från några bekanta läkare som har religiösa motiv, har ”det bärande igenom allting” varit nyfikenhet:

Monika: Alltså det är klart jag lär mig att hantera olika situationer och det är utmaningar och de är professionella, visst. Men det som också driver mig är min egoistiska nyfikenhet, att jag är så *nyfiken* på hur det verkligen är på olika ställen i världen, hur det fungerar, hur kulturen är, hur människorna är. [...] Man kan säga att jag använder mitt [arbete] för att tillfredsställa en annan nyfikenhet också, och samtidigt som jag tycker mitt jobb är jättekul.

Monika säger att hon alltid försöker att lära sig mer om varje ställe där hon arbetar, hon läser mycket om landet och området och – vilket ofta fallet är i de länder där hjälporganisationerna är verksamma – även om de konflikter som påverkar situationen för sjukvården. Hennes svenska kollegor är tyvärr inte särskilt intresserade av dessa erfarenheter och insikter: ”om man berättar någonting så ser jag att de förlorar intresset väldigt snabbt”. Upprepade uppdrag kan bli en ”negativ merit”, som Monika betecknar det. ”Det tas som tecken på en ostadighet, att man inte är tillräckligt målinriktad, att man inte är tillräckligt *seriös* i det man håller på med”. Men Monika står på sig, fortsätter att åka – och utmanar det tankesättet. I citatet nedan återfinns kopplingen mellan lustfylld nyfikenhet, mobilitet och bildning:

Monika: Jag kommer inte att sluta att resa [på uppdrag] förrän jag inte kan, för det finns *alltid* nya saker som jag är nyfiken på! Och så när jag

är på ett ställe, jag läser alltid böcker, både av lokala författare och böcker om landet och så vidare. Och försöker förstå bakgrunder, och ta upp diskussioner, och kommer liksom hem med en annan *förståelse* för hur det egentligen är, som den här Israel-Palestina konflikten.

Även om de flesta tillstår att nyfikenhet på världen har betydelse för mobilitetsbeslutet, så märks bland flera läkare som arbetar för ideella organisationer att det inte anses vara en lika *legitim* anledning av åka på ett uppdrag. När de talar om att använda sin professionella kompetens på de ställen där den verkligen kan göra skillnad är tonen självklar och saklig, medan nyfikenhet berättas fram med humor eller viss försiktighet i ett flertal intervjuer. Flera menar dock att nyfikenhet på andra länder och kulturer *borde* vara en del av motivationen för att uppdraget ska bli hållbart och lärorikt. Så menar exempelvis läkaren Kajsa, som arbetat för Läkare utan gränser, att ”äventyrlustan” är en mycket viktig och välbehövlig komponent i arbetet med hjälporganisationer, vid sidan om att göra nytta inom sin profession.

Kajsa: Om jag förstår Läkare utan Gränser rätt så vill de helst ha sådana som har både och. För har man bara det ena och är bara idealistisk då blir man lätt väldigt besviken, och har man bara äventyrlusta så får man kanske dem som inte är där av rätt anledning heller. Men man tar nog hellre dem som har äventyrlusta än bara idealister, för det är lätt att bli besviken när man känner att man skulle ju rädda världen och så fastnar man i byråkrati eller i små saker, som det lätt blir i verkligheten.

Som nämnts återkommer äventyrlusta och nyfikenhet som mer allmänt motiv till mobilitet i intervjuer med alla tre olika kategorier av intervjupersoner. Att åka iväg och uppleva något nytt, utforska ett nytt land, utgör för dessa personer ett

slags allmän drivkraft som vävs samman med den yrkesmässiga nyfikenheten. Mobilitet kopplas också till lusten att upptäcka, att göra nya erfarenheter. Viktoria, läkare verksam som kliniker och forskare, pratar om drivkraften bakom att åka iväg:

Viktoria: Dels så tycker jag att det är nyttigt för barnen att bo någon annanstans. Och sen så hade jag och min man varit och rest och backpackat runt i Australien och kände att, ja men det vore ju kul att testa och jobba där. Och att det fanns den möjligheten, att jag visste den här typen av tjänst. Som fellow då i endokrin-kirurgi, som också är bra för jobbets skull. Så det var därför vi började prata om det, att det vore kul.

En mer allmän nyfikenhet på andra platser och kulturer vävs samman med överväganden om vilka forskarkolleger det skulle vara värdefullt att samarbeta med. Maria, verksam som kliniker och fors-

kare, resonerar därtill om nyfikenhet och mobilitet som ett sätt att få ny energi till forskningen:

Maria: Och sen hade jag kanske tappat litegrann lusten för forskningen i och med att jag kände mig kanske lite lurad att var det verkligen rätt att göra det här valet, skulle jag gjort på något annat sätt kanske, satsa på kliniken först och forska sen. [...] Men sen började jag liksom tänka på att jamen om jag ska göra det, om jag ska iväg och forska efter min avhandling då ska det bli ganska snart, man kan liksom inte vänta hur många år som helst och när jag var igång med de tankarna så var jag på något möte och träffade {ohörbart} i barnkirurgi i Philadelphia. [...] – Men visst jag var jättevälkommen och det gjorde att, triggade igång mig, den här gnistan, 'jamen ska kanske försöka' då började jag söka pengar.

Lusten att upptäcka och lära sig mer om andra platser i världen och behovet av nya forskningsidéer är i detta citat hopfogade

till en nyfikenhet som triggas och blir verksam genom just mobiliteten. Kombinationen av mobilitet och nyfikenhet bidrar således till att man blir bättre på sitt yrke, vilken fokuseras i nästa avsnitt.

ATT BLI EN BÄTTRE YRKESUTÖVARE

Att vara en nyfiken person i största allmänhet betraktas bland informanterna som en egenskap som är nödvändig för att vara bättre i både professionella och sociala relationer. I intervjuerna med grundforskarna respektive med läkarna verksamma i klinik och med forskning talar flera om att nyfikenhet på människors ageranden, arbetsplatsens organisation och språkliga och kulturella kontexter kan komma till nytta: om man vet att det fungerar annorlunda på andra ställen förstår man bättre vad som går att ändra på den svenska arbetsplatsen. Å andra sidan, om du vet hur det är att bo utomlands och att vara i språklig minoritet så förstår du hur det är att tycka att det är skönt att umgås med människor i din egen språkgrupp och med liknande kulturella värderingar. Det kan leda till ökad förståelse för invandrare som kommer till Sverige och som vill umgås med landsmän, tror forskaren Stefan.

Sådana insikter påverkar synen på den svenska arbetsplatsen, på rekrytering av personal, hur du behandlar människor i labbet och på institutionen och därmed utvecklas till en bättre forskningsledare, menar grundforskarna. Den allmänna kulturkunskapen och insikter om andra samhällskontexter än den svenska kan här definieras som generisk. Informanterna menar att bred kulturell och social förståelse är betydelsefull i både utveckling av labbgrupper och i samarbete med per-

soner med olika bakgrunder i forskningsprojekt.

Intervjupersonerna talar om nyfikenhet och även om äventyrlust vid sidan om mer rationella förklaringar till varför man åker iväg, som t.ex. för att lära sig mer om sitt specifika forskningsområde av de världsledande experterna på en post-doc. Även om det rent ekonomiskt kan innebära ett bakslag, så menar informanterna att de drivs av vetgirighet, av viljan att lära sig mer – vilket, som vi ser det, är besläktat med nyfikenhet.

Att välja att flytta från Sverige och därmed ställas utanför det svenska välfärdsystemet kan ses som en utmaning, både för forskare och för läkare. Flera av de intervjuade grundforskarna pekar på att föreställningen om välfärdsystemets trygghet och den svenska arbetsmarknadens anställningslogik med t.ex. så kallad inlasning är faktorer som förhindrar mobilitet, både på junior och senior nivå. Det kräver en viss nivå av både individuell risktagande och även äventyrlighet, menar exempelvis molekylärbioologen Wera:

Wera: De flesta som söker sig dit vet att det, jag tror att många vet att det kan vara ganska hård konkurrens. Så man vet att man måste vara lite tuff för att ta sig in och ta sig vidare. Och... men dit söker sig nog folk som är lite äventyrliga, och beredda att jobba, av någon anledning liksom. Det kan vara för att ta sig vidare i sin karriär eller man tycker att någonting är väldigt, väldigt spännande forskningsmässigt. [...] Om man söker säkerhet, då väljer man inte det. Jag tycker väldigt många i Sverige kanske förknippar säkerhet väldigt mycket med ja men det är tryggt att ha mamma och pappa nära, jag vill inte förlora min pensionsförsäkring (skratt), det är så långt hemifrån, tänk om det händer nånting, att det man tycker om, de sakerna blir väldigt viktiga för ens person, då söker man sig ju inte utomlands. Det blir ju som, då väljer man ju inte det. Och jag tror att det är lite för få i Sverige som väljer och... många kanske åker

utomlands ett halvår eller ett år, men att välja att flytta ifrån Sverige för flera år framöver, det kanske är lite för stor utmaning. För vissa.

I citatet ovan används nyfikenhet i distinktionsarbete (jfr Bourdieu 1984) då både nyfikenhet och mobilitet anses utmana den säkerhet, trygghet och platsbundenhet som "våldigt många i Sverige" premierar. Fördelarna med välfärdssystemet, som sjukförsäkring, A-kassa, LAS, pensionssystemet, sjukförsäkring etc. sätts på spel. Att riskerna med och "kostnaderna" för den nyfikenhetsdrivna mobiliteten är så pass betydelsefulla ökar underförstått personens hängivenhet för forskningen, integritet och mod.

Nyfikenhet och viss "äventyrlighet" beskrivs som en positiv professionell drivkraft som skapar både bredd och fördjupning i yrkesutövandet. Men de intervjuade är medvetna om att mobilitet kan vara en karriärmässig risk, t.ex. både utomlands och vid återvändandet måste man lära sig (och lära om) varje lands forskningsfinansieringssystem, samtidigt som den är nödvändig för själva lärande- och utvecklingsprocessen som forskare.

Inom bio/medicinsk molekylärbiologi framställs specifikt internationell mobilitet i form av post-doc och tiden efter disputationen som central för att kunna söka nya miljöer för att utvecklas som forskare.

Jennie: Jamen, hur skulle jag annars lära mig nåt nytt? Jag ville ju lära mig om nya metoder och det fanns ingen i Sverige som arbetade med det, men det fanns det i till exempel Tyskland och USA. Så för att kunna utvecklas som forskare och lära mig metoderna så var jag ju tvungen att flytta!

Att vilja lära sig nya metoder och utveckla ens vetenskapliga kompetensområde blir direkt avhängigt en längre utlandsvistelse,

vilket kräver nyfikenhet såväl som risktagande, menar de intervjuade. Sverige är ett litet land med en begränsad forskningsinfrastruktur och med begränsade vetenskapliga plattformar och miljöer (jfr Pettersson, Wolanik Boström & Öhlander 2015). Nyfikenhet som drivkraft för mobilitetens praktik kan då vidare diskuteras som vetenskaplig dygd och en av de professionella grundstenarna inom naturvetenskap och medicin.

NYFIKENHET SOM (VETENSKAPLIG) DYGD OCH PROFESSIONELL GRUNDSTEN?

Bland de laboratoriebaserade grundforskarna framställs mobilitet som en nödvändig vetenskaplig praktik – samtidigt som nyfikenhet lovordas. På frågan "Varför ville du åka på post-doc efter disputationen", svarar en övervägande del av dem att det var absolut nödvändigt för att lära sig något nytt, för att vidga sina horisonter eller för att kunna utvecklas som forskare. Att göra post-doc vid ett labb som inte är den institution som informanterna disputerade vid anses självklart. "Jag har alltid varit intellektuellt nyfiken", menar Emilia, och syftar på att hon sedan grundskolan och gymnasiet har haft nyfikenhet som en drivkraft.

Emilia: Och under tiden som jag höll på med utbildningen så, jag älskar ju att lära mig nya saker, det är verkligen en sän sak som jag brinner för och tycker det är jättekul att utvecklas och förstå hur saker är uppbyggt och lära mig saker, och sådär. Så jag drivs nog av en väldigt stor, vad ska man säga, intellektuell nyfikenhet kanske man skulle kunna kalla det. Och då när jag kom mot slutet av min utbildning så var det nog ganska naturligt att, att fundera på det här med forskning. För det är ju kunskapsbyggande. Och det tycker jag ju är väldigt spännande.

Nyfikenhet är absolut nödvändigt och en grund för att överhuvudtaget arbeta som forskare, menar Anders. Det avspeglas inte bara i den faktiska arbetssituationen, utan även hur du tar kontakt med människor och hur du väljer att interagera med andra forskare.

Anders: För mig är den här nyfikenheten och vetgirighet, jag älskar ju att lära mig nya saker, så för mig är det en jättestark drivkraft. Jag tycker att det är jätteroligt att försöka förstå hur saker fungerar, försöka ta reda på hur saker hänger ihop, men även att försöka förbättra saker. Kan man göra på ett annat sätt som är mycket bättre än så här eller kan man... så för mig är det en otroligt viktig drivkraft. Men man har olika drivkrafter, olika personer helt enkelt. Men för mig är det ju på nåt sätt nyfikenheten och sökandet efter kunskap och att försöka förstå hur saker fungerar och kanske också en strävan att förbättra saker, det är ju jättestarka drivkrafter.

De grundforskande intervjupersonerna definierar nyfikenheten som en aktiv inre mänsklig drivkraft. Nyfikenhet beskrivs nästan som en förutsättning för att överhuvudtaget kunna utöva forskning. Nyfikenhet är något som människan bär med sig men som emellertid inte yttrar sig likadant hos varje individ.

Ett sådant område är tillämpad forskning, säger informanten Anders. Flera av informanterna betonar att den nyfikenhetsdrivna forskningen är starkt kopplad till grundforskning. Det är inte felaktigt att grundforskning i slutändan kan leda till en produkt, men produktutveckling är inte ett tillräckligt argument i nyfikenhetsdriven forskning. I samband med produktutveckling är det inte heller naturligt att forskning kan tas ett steg vidare med flera möjliga spår att utveckla. Osäkerhetsfaktorer och funderingar om möjliga inriktningar och utveckling av experiment

stryps. Argumentet blir inte att veta mer, utan att få fram något som betingar ett kommersiellt värde.

Informanterna ställer nyfikenhet kontra bekvämlighet och trygghet och hur dessa samspelar inom det svenska forskningssystemet. De framhåller strukturella faktorer i forskningssammanhang som direkt skulle utmanas om inte nyfikenhet var en så stark drivkraft för individen, nämligen de svenska universitetens karriärstruktur och forskningsfinansieringsformer. Nyfikenhet blir också en grundläggande egenskap för att "stå ut" med akademins strukturer och forskningspolitiska riktningar, menar informanterna. Akademins negativa aspekter ställs mot en förståelse av nyfikenhet som är en kritisk essens för forskningsverksamhet.

AVSLUTNING: NYFIKENHET EN PROFESSIONELL DYGD

I intervjuerna med tre kategorier medicinare framställs nyfikenhet som en viktig drivkraft för rumslig mobilitet. Nyfikenheten tar sig olika uttryck och flera former. Den kan handla om vetenskaparens sökande efter ny kunskap, men antar ofta nog formen av äventyrslust och nyfikenhet på andra länder, människor och arbetsplatser. Ur ett kulturhistoriskt perspektiv är nyfikenhet som positiv kraft ett ideal förbehållet vissa grupper. Kanhända är nyfikenhet även idag att beskriva som ett ideal centralt i medelklassens och särskilt akademikers självförståelse; också en del i ett professionellt yrkeskapital i Bourdieus (1984) mening. I intervjuerna används den i distinktionsarbetet som ett sätt att särskilja sig från de mindre nyfikna och därmed mer platsbundna och trygghetssökande kollegorna. För en

praktiserande eller forskande medicinare kan överdriven nyfikenhet ibland kullkasta auktoriteten, men i första hand är nyfikenhet ändå en professionell dygd, en nödvändig ingrediens i mobilitet – som i sin tur leder till positiv yrkesutveckling som t.ex. ett forskningssamarbete, fortbildning eller ett uppdrag för en hjälporganisation.

NOT

¹ Projektet, finansierat av MMA Wallenberg Stiftelse, heter "What is the use of internationalisation for transfer of knowledge and professional status? A case of highly skilled returners in the medical field". Vi vill tacka vår projektkollega Magnus Öhlander för att vi fick använda citat från hans intervjuer med läkare. Vi vill också tacka Fredrik Skott vid Institutet för språk och folkminnen och Jonas Engman vid Nordiska museet.

REFERENSER

- Aronsson, Peter et al., 2012. *Dygdernas renässans*. Stockholm: Atlantis.
- Ball, Philip, 2012. *Curiosity: How Science Became Interested in Everything*. London: Vintage Books.
- Berthoin Antal, Ariane, 2000. "Types of knowledge gained by expatriate managers", i *Journal of General Management*, 26(2):32–51.
- Bourdieu, Pierre, 1984. *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. London: Routledge.
- Bourdieu, Pierre, 1988. *Homo Academicus*. Stanford: Stanford University Press.
- Broberg, Gunnar, 2012. "Nyfiken i en strut", i Aronsson, P. et al., *Dygdens renässans*. Stockholm: Atlantis.
- Cottegnies, Line; Thompson, John & Parageau, Sandrine, 2016. *Women and Curiosity in Early Modern England and France*. Leiden/Boston: Brill.
- Ericsson, Tom, 2010. "Vägen till Metropolis: Svenska gesällvandringar vid sekelskiftet 1900", i *Kulturella Perspektiv* 3–4 :2008, s. 68–77.
- Folkminnesarkivet Väst VFF 464c:307.
- Gräslund, Bo, 2005. *Early Humans and their World*. London: Routledge.
- Hargittai, Istvan, 2011. *Drive and Curiosity: What Fuels the Passion in Science*. New York: Prometheus Books.
- Kashdan, Todd B., & Silvia, Paul J., 2009. "Curiosity and interest: The benefits of thriving on novelty and challenge", i *Oxford Handbook of Positive Psychology*, 2, 367–374.
- Klintberg, Bengt af, 1986. *Svenska Folksägner*. Stockholm: Norstedts.
- Loewenstein, George, 1994. "The psychology of curiosity: A review and reinterpretation", i *Psychological Bulletin*, 116, 1, 75.
- Mahroum, Sami, 2000. *Highly Skilled Globetrotters: The International Migration of Human Capital*. OECD Reports <http://www.oecd.org/spain/2100652.pdf>.
- McLellan, James E. & Dorn, Harold, 2006. *Science and Technology in World History: An Introduction*. Baltimore: Johns Hopkins Univ. Press.
- Muhammad Mubbashar Hassan; Bashir, Sajid & Mussel, Patrick, 2015. "Personality, learning, and the mediating role of epistemic curiosity: A case of continuing education in medical physicians", i *Learning and Individual Differences*, 2015, 42, 83.
- Peterson, Gunilla, 1993. "Föremål och språk som symboler i en arbetarkultur", i *RIG*, 76, 4, s. 97–117.
- Pettersson, Helena, 2013. "Between curiosity and demand: Mobile knowledge, embodiment, and the establishment of a big science site." Paper presentation at the panel *The Cultural Construction of Curiosity in Science*, The 4S Annual Meeting, San Diego October 9–12 2013.
- Pettersson, Helena; Wolanik Boström, Katarzyna & Öhlander, Magnus, 2015. "Att analysera kunskap – vad internationellt mobila medicinare lär sig av att arbeta utomlands", i *Kulturella Perspektiv* 1:2015, s. 61–69.
- Shelley, May, 1818/2013. *Frankenstein: Eller den moderne Prometheus*. Lund: Förlaget Bakhäll.
- Svenaesus, Fredrik, 2009. "Vad är praktisk kunskap?", i Bornemark, Jonna & Svenaesus, Fredrik (red.), *Vad är praktisk kunskap?* Huddinge: Södertörns högskola.
- Sörlin, Sverker, 1994. *De lärdas republik: Om vetenskapens internationella tendenser*. Stockholm: Liber.
- Speth, J.D., 2015. "When did humans learn to boil?", i *PaleoAnthropology* 2015, s. 54–67.

Tizard, Barbara & Hughes, Martin, 2008. *Young Children Learning*. John Wiley & Sons.

Traweek, Sharon, 1988. *Beamtimes and Lifetimes: The World of High Energy Physicists*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.

VFF 464c:307. Institutet för språk och folkminnen, Göteborg.

<http://fof.se/>.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/nyfiken>.

in-depth interviews, we discuss our informants' view on curiosity as well as its relation to a mobility practice that affects the professional's choice of career options and place of work and thus their knowledge, in terms of both learning and production. How is curiosity narrated as a genre of academic mobility and how is it applied as a means of distinction towards less curious and less mobile colleagues? We problematize curiosity as a motive, ideals and practice; a pleasurable driving force weighed against family obligations and internal professional career requirements.

Keywords: curiosity, mobility, knowledge, internationalization.

SUMMARY

Curiosity as motivation and distinction

(Nyfikenhet som motivation och distinktion)

The aim of this article is to analyze the meanings attributed to curiosity. Specifically, we try to understand curiosity as cultural ideal in relation to international professional mobility among physicians and researchers in the medical field. Through

Helena Pettersson is Associate Professor in Ethnology at the Department of Culture and Media Studies/Ethnology, Umeå University, Umeå, Sweden.

Katarzyna Wolanik Boström, PhD in Ethnology, Assistant Professor in Ethnology at the Department of Culture and Media Studies/Ethnology, Umeå University, Umeå, Sweden.